

Katholieke Illustratie

Abonnementprijs.

Per jaargang..... 3.60
 Franco per post..... 4.—
 Men abonneert zich voor een geheel
 jaargang van 52 nummers.

UITGAVE VAN DE MAATSCHAPPIJ
DE KATHOLIEKE ILLUSTRATIE
 's-Hertogenbosch.

INHOUD:

TEKST: Pater Anderledy, Generaal der Sociëit van Jesus, door
 J. R. van der Lans. — In den Herfst, door B. van Meurs. —
 Een bergpredikatie in de Tiroler Alpen. — Florensteyn, in
 Balgoot, door Gomarius Mes. — Cervantes en zijn meester-
 werk. — Bertha's Harzreise, door Simon Lucas.

GRAVURES: Pater Antonius Maria Anderledy, Generaal der So-
 ciëit van Jesus. — Een bergpredikatie in de Tiroler Alpen.
 — Cervantes' laatste oogenblikken. — Een morgen in een
 stadje van den Harz.

Advertentiën:

Per regel..... 25 Cts.
 Bij abonnement volgens tarief.
 De advertentiën worden geplaatst op den
 omslag.

DIRECTEUREN:

H. A. BANNING EN J. H. M. CRAMER.

N°. 11.

— 22e JAARGANG. —

1888/89.

PATER ANTONIUS MARIA ANDERLEDY,
 Generaal der Sociëit van Jesus.

PATER ANDERLEDY,
GENERAAL DER SOCIÉTÉIT VAN JESUS.

Wanneer een roemrijk veldheer, na vijftig jaren vaderland en koning trouw gediend te hebben, den dag herdenkt, waarop hij voor het eerst als soldaat in de gelederen trad, dan vieren met hem niet enkel de krijgers feest, die hij zoo vaak ter overwinning is voorgegaan, maar dan vlecht het dankbare vaderland hem den gouden eerekrans. Zoo ook betaamt het dat de katholieke wereld zich aansluit bij de hulde, die den Generaal der Jesuiten, pater Antonius Maria Anderledy door de duizenden zijner ordebroeders zal worden gebracht op het gouden feest zijner intrede in de Sociéteit van Jesus. De orde der Jesuiten toch is als de keurbende der strijdende Kerk op aarde, moedig en onbezweken het voetspoor volgend van haar ridderlijken stichter, die volgens het woord van Paul Féval 1) „de geestelijke wapenrusting aangordend, welke nog altijd de borst dekt zijner strijders, immer blootgesteld op de voorposten des geloofs, van den Hemel slechts ééne zaak verzocht: den strijd zonder wapenstilstand en zonder roem, den heldenmoed in het verborgene, de inspanning zonder loon, de vervolging, het martelaarschap.”

„Te midden der ongekende crisis,” dus schildert hen de groote schrijver, „te midden der ongekende crisis, welke de wereld met verbazing en schrik doorleeft, trekken zij op aan de spits dier ernstige en zachtmoedige schare van in het zwart gekleede mannen en vrouwen, Pausen, bisschoppen, priesters en kloosterlingen, die phalanx der christelijke liefde, die lijfwacht van het Heilige der heiligen, welke overal en te allen tijde God tot ons terugbrengt; God in het gezin, dat is den vrede; God in den kring der rechters, dat is de gerechtigheid; God in het college der geleerden, dat is de eenig ware wetenschap; God in het leger, dat is de overwinning.”

Dat zijn de Jesuiten, en hadden wij daarvoor niet het getuigenis hunner roemvolle geschiedenis, dan leert het ons de groote Opperherder Leo XIII, die niet alleen de goedkeuring en bevoorrechtiging, door zijn voorgangers aan de stichting van Ignatius toegekend, bekrachtigde, maar ook aan vier zijner zonen de glorie der zalig- en heiligverklaring schonk. Als strijders op de voorposten des geloofs verdienen zij de belangstelling, de hulde, de bewondering en dankbaarheid van allen, wien dat geloof ter harte gaat, en geldt dit van de ridderlijke schare in het algemeen, dan zeker in bijzondere mate van haar heldhaftigen aanvoerder, haar onvermoeiden Generaal.

Pater Antonius Maria Anderledy is in alle opzichten de man, berekend om aan de spits te staan van dit *bataillon sacré des sappeurs de Jésus* — om nog eens het bezielde woord van Féval tot het onze te maken. Achtereenvolgens heeft hij al de rangen van dat leger doorlopen, al de veldtochten der laatste veelbewogen jaren meegemaakt, zich in de meest verschillende positiën met eere onderscheiden en reeds van den dag, dat hij als eenvoudig krijger in de gelederen trad, getoond, den maarschalkstaf in den ransel te voeren. Een beknopt overzicht van zijn arbeidzaam en vruchtbaar leven zal voldoende zijn, om dit in het helderste licht te stellen.

Als zoon van het vrije Zwitserland den 3en Juni 1819 te Berisal in het kanton Wallis geboren, genoot pater Anderledy van zijn vroegste jeugd in het ouderlijk huis het voorrecht eener voorbeeldig christelijke opvoeding en ontwaakte reeds vroeg in hem de begeerte, zich met hart en ziel, met al zijn gaven en talenten geheel aan God te wijden. Nadat hij in het naburige Brieg bij de paters Jesuiten zijn gymnasiale studiën had voltooid, trad hij daar den 5en October van het jaar 1838 in hun noviciaat. Het is deze gewichtige dag, welken de

1) In zijn nagelaten werk over Sainte Radegonde door het Fransche tijdschrift *Revue du Monde catholique* meegedeeld.

tegenwoordige Generaal den 5en October van dit jaar voor de vijftigste maal herdenkt.

Spoedig zou de jeugdige kloosterling vaderland en vrienden, vader en moeder vaarwel zeggen om zijn heilige roeping te volgen. Nadat hij twee jaren in het college te Freiburg had geleeraard, zonden zijn oversten hem ter ontwikkeling zijner buitengewone gaven in 1844 naar Rome, het middelpunt der katholieke wereld en tevens den hoofdzetel zijner orde; en toen hij, vóór zijn vertrek, van zijn ouders afscheid nam, was het de laatste maal dat hij zijn dierbare betrekkingen hier op aarde aanschouwde. Van dat oogenblik zou voor hem een leven beginnen van aanhoudende zwerftochten, van vervolging en ballingschap, van onverpoosden arbeid in den dienst des Heeren. Te Rome, waar hij zijn wijsgeerige en godgeleerde studiën zou doen, bleef hij slechts twee jaren; zijn zwak gestel bleek tegen de verandering van klimaat niet bestand. Vandaar keerde hij naar Freiburg terug, doch ook hier was hem geen rustig verblijf voor zijn studiën vergund. De vervolging, die in 1847 al de colleges der Jesuiten in Zwitserland sloot en hun bewoners over de grenzen dreef, dwong ook pater Anderledy tot de vlucht, waarbij hij slechts ternauwernood aan zijn belagers ontsnapte. Te Avenches namelijk in Waadtland werd hij gevangengenomen, en hadden zijn dweepzieke vervolgers in hem den Jesuïet herkend, geen twijfel of dit zou hem het leven gekost hebben. Thans wist hij echter door zijn tegenwoordigheid van geest aan hun lagen te ontkomen.

Ternauwernood te Chambéry in veiligheid, werd hij door de Februari-revolutie van 1848 ook vandaar verdreven, en door zijn oversten naar Amerika gezonden, waar hij eindelijk, in het college van St. Louis, zijn godgeleerde studiën voltooien en de heilige priesterwijding ontvangen mocht. Met welk een ijver aanvaardde de jeugdige dienaar des Heeren zijn verheven priesterlijke bediening, toen hem als eerste apostolische werkkring de pas opgerichte missie van Greenbay aan het Erie-meer werd aangewezen! Met al het vuur eener edelmoedige liefde, met inspanning van al zijn krachten, met opoffering zelfs van zijn gezondheid wijdde hij zich aan het heil der zielen. Doch ook hier zou zijn arbeid slechts van korten duur zijn, daar reeds in 1850 zijn oversten hem naar Europa terugriepen, om te Drongen bij Gent zijn ascetische vorming te voltooien.

Weldra zou hij in de Oude Wereld gelegenheid vinden, zijn apostolischen ijver in hernieuwden priesterlijken arbeid te ontwikkelen. De verstrooide Zwitsersche Jesuiten hadden zich namelijk inmiddels weer verzameld en in Duitschland een veel uitgestrekter en dankbaarder veld voor hun zegenrijke werkzaamheid gevonden. Te Munster, Paderborn, Keulen, Aken, Bonn, Koblenz en Gorheim, overal sloegen die strijders van Christus hun tenten op om van die middelpunten uit de zegeningen van hun missiewerk over heel Duitschland uit te strekken. Toen klonk door alle streken van Duitschland het welsprekend woord van den beroemden prediker pater Roh 1), met wien pater Anderledy van der jeugd af bevriend was. Dat was een veldtocht, waarin de geestdrift van onzen geloofsheld de rijkste bevrediging moest vinden. Van de Rijnrovers tot in Dantzig weerklonk ook zijn bezielend apostolisch woord, alom in de harten zijner hoorders het geloof versterkend, hun liefde ontgloeiend, hun ijver aanvurend, allen opwekkend tot een hooger christelijk leven. En zoo vruchtbaar was zijn welsprekende taal, dat te Keulen, waar hij in 1855 en 56 tot twee en dertig maal, telkens gedurende veertien dagen en elken dag twee conferenties voor mannen hield, geen dier oefeningen ten einde liep, zonder dat allen, die daaraan hadden deelgenomen, mannen van elken leeftijd en uit alle standen der maatschappij, meestal tweehonderd in getal, godvruchtig tot de heilige Tafel naderden. Onberekenbaar waren dan ook de

1) Zie zijn levensschets met portret in de Katholieke Illustratie, zesde jaargang, blz. 281.

vruchten, voor het christelijk familieleven, de opvoeding der jeugd, en de algemeene verlevendiging van geloof en godsdienstzin, door zijn priesterlijken arbeid ingeogst. Maar helaas, ook hier bleek zijn ijver te groot voor zijn krachten; zijn gestel was niet opgewassen tegen de aanhoudende vermoeienissen van het predikambt, en eenmaal dat de vurige zielenijveraar, door zijn edele toewijding meegesleept, zich al te sterk had ingespannen, benam een hevige bloedhoest hem voor langen tijd het gebruik der spraak.

Maar daarmee was zijn overige werkkraft nog niet verlamd: mocht hij niet langer als missieprediker zielen voor Christus winnen, welnu, voortaan zou hij zijn rijke gaven van geest en hart wijden aan de leiding en wetenschappelijke vorming zijner ordebroeders. Te Keulen bevonden zich tot 1856 de studenten in de godgeleerdheid van de Duitse provincie; van 1853 tot 56 was pater Anderledy, behalve professor in het canoniek recht, hun rector, om vervolgens te Paderborn tot 1859 dezelfde functiën uit te oefenen. Van 1859 tot 65 rustte op hem de gansche leiding der Duitse provincie, wier werkzaamheid zich tot Oost-Indië en Brazilië uitstreekte. Als Provinciaal stichtte hij in 1863 het wijdvermaarde college Maria-Laach, dat zich weldra tot den rang van het grootste college der Sociéteit van Jesus verhief. Daar vestigde pater Anderledy, te midden van de bloem der orde, zijn verblijf, en onderwees er, nadat de last van het provinciaal hem van de schouders genomen was, de zedelijke godgeleerdheid, terwijl hij van het jaar 69 af tevens rector was van de omvangrijke inrichting. Daar bezorgde de onvermoeide arbeider een nieuwe uitgave van Reuter's *Theologia moralis*, die hij stelselmatig met de leer van den H. Alphonsus in overeenstemming bracht. Daar werd de vorming der jeugdige ordebroeders geheel geregeld naar de hooge eischen van den tegenwoordigen tijd. Vandaar dat de godgeleerde en klassieke studiën er hand aan hand gingen met de ruimste beoefening der nieuwere wetenschappen en letterkunde. Vooral moedigde hij letterkundigen arbeid aan, en diegenen onder zijn jeugdige kweekelingen, welke daartoe bijzonderen aanleg toonden, werden ter ontwikkeling van hun talent naar Duitse universiteiten gezonden of aan de leiding van in de letteren bedreven oudere paters toevertrouwd. En dat zijn pogingen met gunstigen uitslag bekrond werden, bewijst het veelgeprezen tijdschrift *Stimmen aus Maria-Laach*, waarin op meesterlijke wijze al de wetenschappelijke vraagstukken van den dag worden behandeld, en tevens aan de fraaie letteren een aanzienlijke plaats wordt ingeruimd.

Zoo was de hoog begaafde priester op telkens afwisselend gebied ten nutte der Sociéteit van Jesus werkzaam, tot in 1870 de toenmalige Generaal, de grijze pater Petrus Beckx 1) hem in den hoogsten raad der orde riep, en wel als assistent voor de gezamenlijke Duitse, Oostenrijksche, Gallicische, Belgische en Nederlandsche provinciën. Daar was de ijverige man, met zijn rijke ervaring, zijn uitgebreide kennis en alzijdige begaafdheid eerst recht op zijn plaats, en gelijk hij zich in iederen werkkring, hem tot dusver toevertrouwd, door praktisch beleid en edele toewijding had onderscheiden, zoo toonde hij zich ook thans een voortreffelijk medehelper in het veelomvattend bestuur der uitgebreide orde. Hij was de rechterhand van pater Beckx, en toen deze bijna negentigjarige grijsaard, na dertig jaren lang het door allerlei stormen geteisterde schip der Sociéteit veilig langs rots en klip te hebben gestuurd, zich eindelijk de kracht voelde ontzinken, om langer aan het roer te staan, was pater Anderledy de aangewezen man, om de hooge verantwoordelijkheid der opperste leiding over te nemen. Zoo groot was het vertrouwen, door de gansche orde in zijn bekwaamheid gesteld, dat toen in 1883, met het oog op den hoogen leeftijd des Generaals, een Coadjutor met recht van opvolging moest benoemd worden, reeds bij eerste

1) Zie zijn levensschets met portret in de Katholieke Illustratie, vierde jaargang, blz. 300.

keuze met nagenoeg eenparige stemmen pater Anderledy tot dat gewichtig ambt werd uitverkoren. En Paus Leo XIII, die de benoeming met bijzondere voldoening vernam, schonk daaraan onmiddellijk zijn hooge bekrachtiging.

Feitelijk voerde pater Anderledy van dat oogenblik het opperbestuur over de gansche orde, terwijl zijn afgeleefde voorganger zich van alle besommingen terugtrok, om zijn laatste levensdagen in welverdiende rust te slijten. En toen pater Beckx den 4^{en} Maart van het vorig jaar het moede hoofd ter eeuwig ruste neigde, kon hij onbezorgd de oogen sluiten, want kloek en krachtig was reeds zijn opvolger als Generaal gezeteld.

Moge de geharde strijder, die den 5^{en} October aanstaande het gouden feest zijner intrede in de gelederen viert, nog lange jaren aan de spits staan van het roemrijke leger der Jesuïeten, dier *combattants éternellement exposés aux avant-postes de la foi*. Niemand vermag beter dan hij de teugels van het bewind te voeren over het uitgestrekte gebied der Orde, dat hij in alle richtingen heeft doorkruist, overal, hetzij als zielzorger of kanselredenaar, als professor of als overste, de sporen der zegenrijkste werkzaamheid achterlatend.

J. R. VAN DER LANS.

In den Herfst.

Op 't veld drijft, in stede
Van 't golvende goud,
Een zilveren nevel
Zoo vochtig en koud,
En walmt door de blaren
Van 't vaal wordend hout,
Waar spinnen haar draden in weven.

Verstomd is in 't loover
Het zargrig geluid,
De vogelen vloten
Naar 't zonnige Zuid;
Geen gaaike meer gieren
Haar moedervreugd uit,
Terwijl zij de nestjes omzweven.

Dra stormt uit het Noorden
De dood. In één nacht
Zijn plant en geboomte
Beroofd van hun pracht;
Dan vaart door de twijgen
Een snerpande klacht,
Die 't droevige harte doet beven.

Zacht spreidt dan de hemel
Een lijkwade op 't graf
Der bladren en bloemen,
Die 't voorjaar ons gaf.
Wij staren en vragen
We moedig ons af:
Zien we eens nog de dooden herleven? ..

B. VAN MEURS.

EEN BERGPREDIKATIE IN DE TIROLER ALPEN.

In Tirol evenals in de overige deelen der Duitse Alpen heeft men des zomers een heele klasse van menschen — *sennnerinnen*, herdersjongens en houthakkers — welke in de bergwouden, de rotsachtige wildernissen en de hoog gelegen Alpenweiden dicht onder de grens der eeuwig sneeuw een van de heele wereld afgescheiden leven leiden, haast als eenzame *squatters* in de maagdelijke wouden van Amerika. Maar zelden krijgen zij bezoek uit het dorp, dat beneden hen in het dal ligt; nog zeldzamer dalen zij zelt naar de vallei af, en

zoo zouden zij volkomen verwilderen, wanneer zij niet van tijd tot tijd op de *almen* samenkomen om onder spel, zang en dans de gebruiken van het gezellige leven te onderhouden, en vooral wanneer de Kerk zich die arme verlatenen niet aantrok.

In die bergstreken bestaat namelijk het schoone gebruik, nu en dan een predikatie in het vrije veld te houden, opdat zodoende de eenvoudige bergbewoners, die door hun ruwe, harde levenswijze allicht geheel in het stoffelijke zouden verzinken, weder eens op hun hooge bestemming als mensch en Christen mogen gewezen worden.

Zulk een bergpredikatie in de Tiroler Alpen stelt ons de gravure op blz. 84 voor oogen. Reeds dagen te voren heeft de pastoor uit het dorp in het bergdal door herdersjongens en berggidsen overal laten rondzeggen, dat hij boven, op een aangeduide, gunstig gelegen plek in het gebergte zal komen preeken. En hij kan er op rekenen, op den bepaalden dag een kleine, maar aandachtige gemeente om zich vereenigd te zullen zien. Nog eer de morgenzon de toppen der bergen verlicht en de dennen rood kleurt, is alles op de *almen* en op de eenzame hoeven van den omtrek in beweging. Van heinde en ver komen de *sennen* en *sennnerinnen*, herders en houthakkers in de Zondagsdracht van hun dorp of dal naar het punt van samenkomst gestroomd, om daar op de vrije berghoogte onder het hemeldak, omringd door de grootsche natuur, die hen voedt en ook weer bedreigt, uit den mond van hun pastoor een predikatie te hooren, die ondanks haar eenvoud vaak van degelijker gehalte is dan menige met veel geleerdheid opgesierde rede en dan ook op de gemoederen der toehoorders haar indruk niet mist.

FLORENSTEYN, IN BALGOOI.

DOOR
GOMARIUS MES.

(Vervolg.)

VIII.

Het beleg van Baenburg viel den belegeraars erbarmelijk uit de hand. De sterke burch stond als een rots in zee, die woelt en bruist en schuimt en opspat, doch het gevaarte ongehinderd laat. De dikke muren weerstonden elke storm, hoe fel en van langen duur; na elke nederlaag — want teruggeslagen te worden is een nederlaag in het klein — rees een honend gelach tusschen de tinnen en achter de schietgaten der torens omhoog, waar trouwe wachters, tevens geoefende schutters, elkaar gedurig afwisselden. Al de belegeringskennis en ervarenheid van den Oud-Vlaamschen strijder en aanvoerder stuitten tot heden af op onneembare steenhoopen en een krachtigen schuttersdrom, die het niet waagde in het open veld te komen. Zij, de belegerden, wisten maar al te wel dat aan de Appelternsche en aan de Maaspoort een sterke wacht geposteerd stond, die geen kwartier mocht geven en alles moest neerhakken, wat zich doorgang wilde verschaffen. Wilt de Kleefschen elk oogenblik den strijd konden beginnen, zoo wilde Florensteyn in het holle van den nacht een uiterste poging wagen. Met geweld drongen de manschappen tegen de stormladders op, kwamen tot de kanteelen, doch kop na kop werd verbrijzeld of de schilddrager door steenblokken uit de torens in de gracht geworpen. Steenen, vuur, kokend water, vlamme pekkranen achtten de belegeraars, die het groot gevaar waarin zij verkeerden, begrepen, geschikt om den lastigen vijand van zich af te weren. Na hevig strijden en menigen doode was de bestorming andermaal mislukt. Daar berichtte een ijlbode tot aller ontsteltenis de nadering der Kleefsche hulptroepen. Alhoewel het een handvol boogschutters waren — het

ruitervolk hield zich voorshands verborgen, — zoo was hun verschijning op dit uur allergevaarlijkst voor Florensteyn: zijne mannen waren doodmoede en onderscheidene ernstig gekwetst; een dag rust kon hunne krachten belangrijk herstellen. De aanvoerder achtte het noodzakelijk een wapenstilstand van een etmaal aan te bieden, hetgeen van beide zijden gaarne aangenomen werd. Florensteyn zond oogenblikkelijk om nieuwe hulptroepen uit, wyl de ure van beslissing met rassche schreden zou naderen.

IX.

Een broeiend warme dag in Juli liep ten einde. In den voormiddag had jonkvrouw Johanna twee kruisjes aan de linde bemerkt. Vroeger dan gewoonlijk kwam een dichte nevel de zonneschijf verbergen, wolkenkop na kop dook in het Zuiden op en stapelden zich tot een donkere massa aan den gezichtseinder op. De duisternis nam hand over hand toe, tot op eens een felle bliksemstraal de lucht doorkleefde, gevolgd van knetterende, langgerekte, krakende donderslagen. Johanna, die het dreigend onweder had zien naderen, haastte zich naar den kelder te gaan, steeg de trap af en verzuimde de valdeur in de zekerheidsrust te plaatsen. Een rukwind wierp de deur in het slot, hetgeen zij bemerkte bij de wederkomst. Terwijl sleutel en geldzakken heur hand ontvielen, ontsnapte een snijdende angstkreet de borst der arme maagd, tienvoudig van gewelf tot gewelf weerklinkend. Tot overmaat van teleurstelling en tegenspoed begon het olielampken te flikkeren en gaf na hopelooze moeite weer in het leven te schieten den geest. Dit bemerkend slaakte zij een nieuwen gil en verzuchtte: „Groote God! zou dat de voorspiegeling zijn van mijn jeugdige leven!”

Dikke, tastbare duisternis omgaf de jonkvrouw, die nu en dan door enkele luchtgaten de weerlichting zag van het onweder. Niet alleen kwelde haar de bezorgdheid voor heur eigen leven, ook dat van anderen, en wie weet hoe velen, hing van haar vrijheid en opsluiting af? Zou de wachtende aan den lindeboom jonker Wolfert zijn? De behoefte aan geld was groot, men vroeg twee zakken. De aanvoerder scheen zeer verlegen, wyl reeds des voormiddags de kruisjes aan den boom hingen. Bestomd door deze en nog vele andere gedachten, zonk zij op de trap neder, nu eens hulproepend dan ijverig biddend tot God om uitredding. Tergend langzaam streken de uren voorbij: het schenen haar eeuwen. Eindelijk vroeg de natuur hare rechten, de weldoende engel van den slaap sloot de oogen der bedrukte hulpvaardigheid: akelige droomen warelden haar door het hoofd en bij het gedurig ontwaken hief zij luide kreten van hulp aan, wel vermoedend in hoeveel angsten de wachter op zijn post moest verkeerden.

Wolfert, eerst langzaam ongeduldig wordend, stapte heen en weder onder de breedgetakte lindes; telkens naderde hij een voetstap tot de valbrug, alsof hij haar te gemoet wilde treden, wier komst hem moest verblijden als de dorstige aarde een malsche regenbui. Niet de storm of het onweer joeg hem schrik om het hart. Het felle woeden der stormende buien maakte niet den minsten indruk op hem; de cenige vraag, die Wolfert benauwde, omschreef zich in de woorden: waarom komt zij niet? Had hij den vorigen keer te veel gezegd, te openhartig gesproken? Was het geld verdwenen of aan een eind geraakt, en durfde zij hem dit niet te bekennen? Zou de vijand wellicht binnen deze stille muren een misdaad begaan hebben door de vermoording of wegvoering dezer twee weerlooze, zwakke maagden? Kwam zij of een ander slechts hier, dan kon er raad geschaft worden, sprak hij hoorbaar tot zich zelf. Niemand kwam, 't was al rustig behalve den wind, die fluitend door het hout joeg.

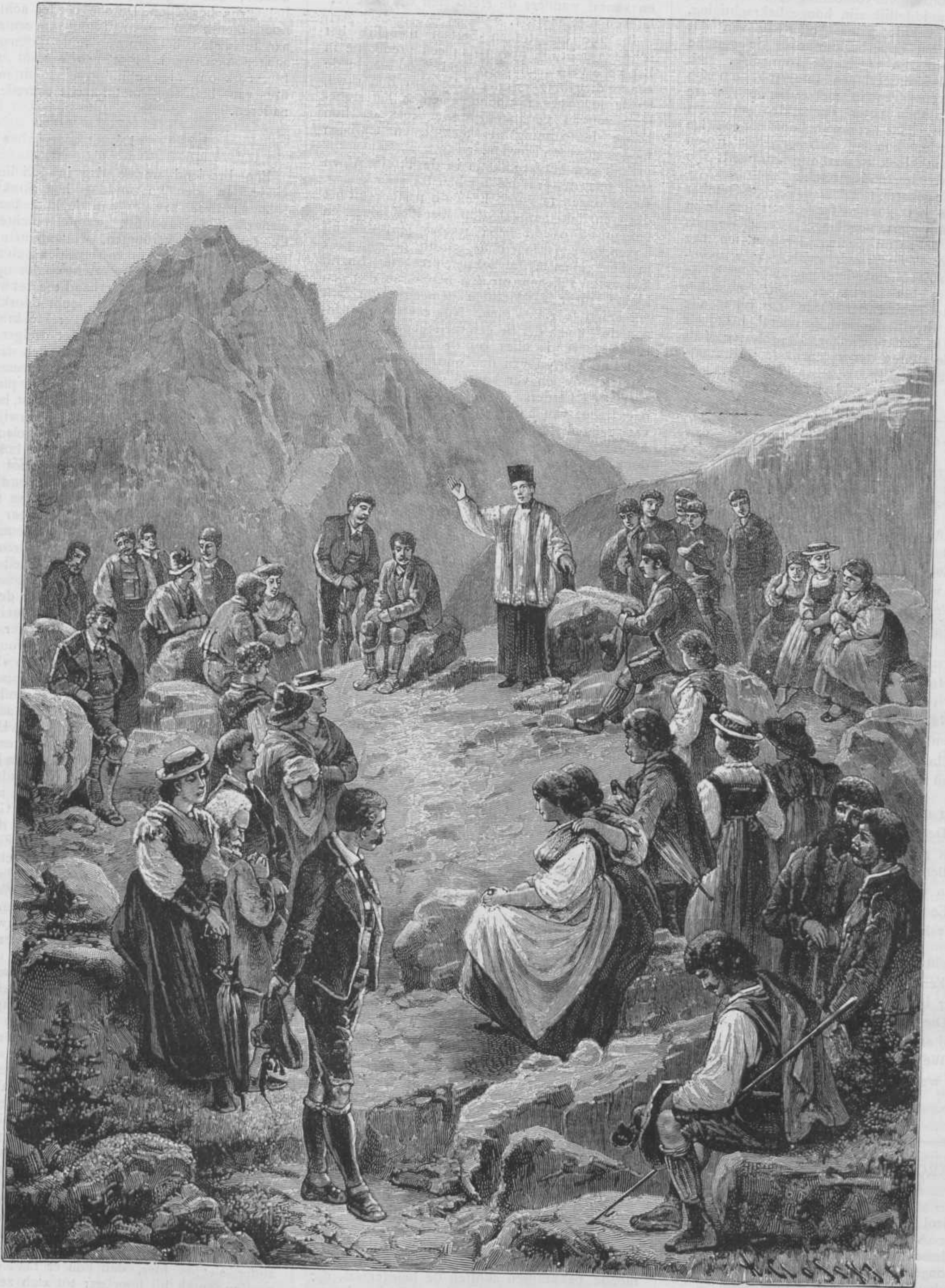
Daar schoten de eerste stralen van den nieuwen dag, de dartele boden van licht en leven, door het loover, en strooiden Wolfert van Waesik de kiemen in het hart van nieuwe

hoop. Daar hem nu het voorrecht gegund werd van zich af te kunnen zien, bemerkte hij tusschen het hoogopgaand geboomte een vreemd wezen. Het was een man, klein van

gestalte doch breed van schouders, waarop een hoofd met dichten, grijzen baard priekte, dat bij nauwkeurige waarneming eerbied afdwong en zeer veel aantrekkelijkheid bezat.

„Geloofd zij Jesus Christus, heer ridder!” klonk zijne diepe basstem.
„Van nu tot in eeuwigheid!” antwoordde Wolfert dralend.

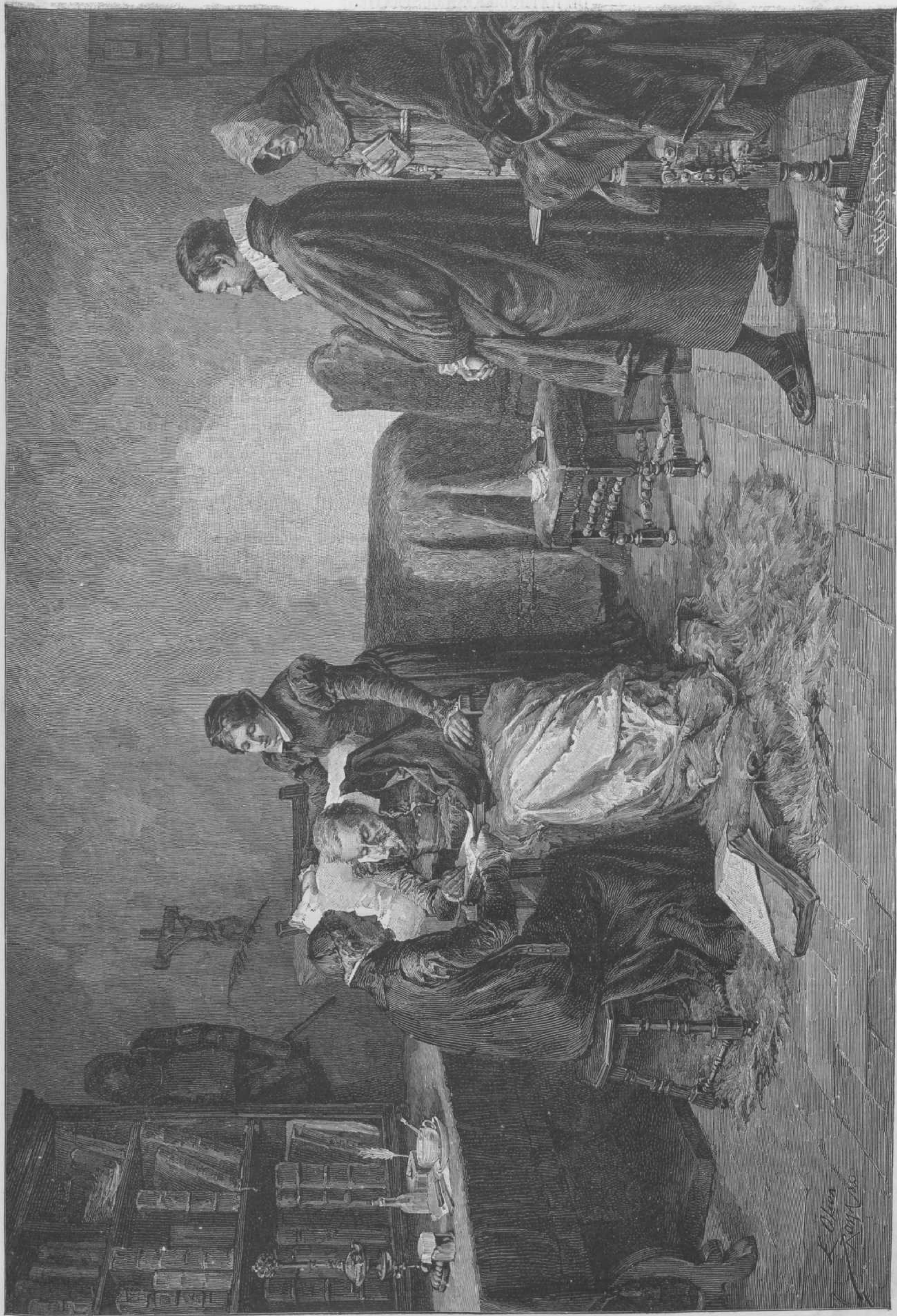
EEN BERGPREDIKATIE IN DE TIROLER ALPEN, NAAR DE TEEKENING VAN F. NEUMANN.

De oude man ging behoedzaam verder en zocht naar wortels en wilden honing, dat naast gerstebrood den hoofdschotel uitmaakte van zijn morgen-, middag- en avondmaal.

„Wie zijt gij, vriendje! en wat zoekt gij hier in het vroege morgenuur?” vroeg Wolfert op den toon, dien alleen de man van een hoogdeftige opvoeding weet aan te slaan.

„Dezelfde vraag kan ik tot u richten, heer ridder! zonder onbescheiden te zijn.”
„Ik vraag u nogmaals, kluzenaar of spion! wie zijt gij en wat zoekt gij hier bij dezen burcht?”

CERVANTES' LAATSTE OOGENBLIKKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. OLIVA.

. Gij ziet hier voor u staan, heer ridder! een doodarmen kluisenaar. Het kleinste kind van deze streek zal u mijn naam duiden als Jobke, de eremiet van Keenth, een buurtschap op een kwartiertje afstands van deze plaats. Nog voor het licht aan den hemel verschijnt, verlaat ik mijn hut en ga wortels en kruiden zoeken: de eerste tot mijn onderhoud, de laatste tot het bereiden van dranken voor arme zieken, die mij genezing komen vragen. De heer van Florensteyn heeft mij dikwerf in dit hout ontmoet, doch nimmer bejegend, gelijk mij thans geschiedt door iemand, die hier blijkbaar niet thuis behoort!"

„Wat ik hier doe, zijn mijne zaken, niet de uwe! Weet gij, of er een ongeluk geschied is op Florensteyn?"

„Dat zijn naar alle zekerheid uwe zaken, niet de mijne!" antwoordde Jobke zoo koel, als hij ooit in zijn leven koel geantwoord had, wyl zijn goedheid en altoos hartelijke deelneming bijna spreekwoordelijk waren geworden. Zich willende verwijderen in de richting van het kreupelhout, greep Wolfert hem bij het grof wollen opperkleed, duwde hem op scherven, drittigen toon toe, alsof de arme grijze de ontlasting zijner door wachten en dralen opgekropte donderbui moest gevoelen:

„Weet gij te zeggen, boschduivel! waar zich de jonkvrouwen bevinden? Is hier ook onheil geschied? Zijt gij op het kasteel bekend?"

En driftiger wordend, terwijl zijn hand het fraaie gevest van het zwaard omkleemde: „Gij zijt een spion, een verklikker van den Batenburger, en zoo gij niet gereedelijk en goed antwoordt, leg ik u den kop voor de voeten."

Ernstig en kalm naar een wederwoord zoekend voor zulk een toornigen man, staken beiden te gelijk het oor op tot onderschepping van een geriep en geklop in de verte, dat naar vermoeden uit den grond kwam.

„Hebt gij dat geluid vernomen, heer?" zeide de kluisenaar, die den afleider voor den menschelijken toorn had gevonden. „Dat is onheilspellend en zegt, wat voor u aan de poort wachtend van zeer veel beteekenis moet zijn; uw bedreiging het oude hoofd van den kluisenaar voor de voeten te leggen, heeft voor mij thans geen waarde. De lieve God, dien ik in de jaren mijner jonkheid even dikwerf beleedigde door mijn opbruisendheid als gij, zal mij, afgeleefde, roepen hoedanig en wanneer en waar het Zijn goedheid belieft. Als jongeling kwam ik dikwerf met mijn familie op het kasteel en weet alle kamers, gangen en uithoeken aan te wijzen. Lang reeds voor de terugkomst uit Vlaanderen van heer Antonie leef ik eenzaam van 's werelds gewoel afgezonderd, om God tot mijn laatsten ademzucht te dienen en de armen bij te staan in krankte en ellende."

Deze woorden in vollen ernst en eerbiedwaardige kalmte uitgesproken, overtuigden Wolfert van 's kluisenaars oprechtheid en brachten hem zelfs in heel wat aangename stemming.

(Slot volgt.)

CERVANTES EN ZIJN MEESTERWERK.

(Slot.)

Het maakt een weemoedigen indruk, van Cervantes, gelijk van zoovele groote en edele mannen, door het nageslacht met de schitterendste lauweren gekroond, te moeten lezen, dat hij tijdens zijn leven miskend, aan gebrek prijs gegeven, ja belasterd en gekerkerd werd. Zijn leven is één lange lijdensgeschiedenis, en als slachtoffer van zijn eigen edelmoedigheid en der ondankbaarheid van anderen is hij zelf ongetwijfeld de gronotype van zijn ridderlijken held Don Quixote. Steeds had hij te kampen tegen de windmolens van ijdelheid, eigenbelang en laagheid, maar nooit verloochende hij den heldhaftigen moed, waarmee hij eenmaal als krijger de wapenen der Turken getrotseerd en

als gevangene de ketenen der slavernij getorst had.

Van Cervantes' jeugd is weinig bekend. Dat hij den 9en October 1547 te Alcala de Henares geboren of althans gedoopt werd, is volgens den deken Putman thans geschiedkundig bewezen. Hij was de zoon van een oud-adellijk, doch verarmd geslacht, „en het is zeer wel aan te nemen," gaat genoemde geleerde voort, „wat sommige spaansche schrijvers vermoeden, dat Cervantes de eerste bladzijde van zijn *Don Quixote* schrijvende, de vaderlijke woning op het oog had: een vervallen kasteeltje, met een duiventil, eenige akkers land er om heen, waarvan er nu en dan een wordt te gelde gemaakt, de bewoner een hidalgo die niets uitvoert dan op de jacht gaan, die zijn schraal inkomen juist noodig heeft voor zijn schrale tafel, in het bezit van een oud wapenrek waarin nog een lans en verroest schild, een oud mager paard op stal, één bediende, die nu den rang van tuinbaas, dan dien van stalknecht heeft, een bejaarde dienstmaagd en een nichtje — kind van een nog armer of in armoede overleden bloedverwant — met de zorg voor de keuken en de huishouding belast; ziedaar den edelman aan lager wal, en de vaderlijke woning van Cervantes in de nabijheid van Alcala de Henares in Castilië."

Als knaap toonde hij een hartstochtelijken leeslust en een groote voorliefde voor de vertooningen van het toenmalige straattooneel. Zijn eerste wetenschappelijke vorming kreeg hij aan de hoogeschool zijner geboortestad, die destijds nog in bloeienden staat verkeerde, en zette later te Madrid of Salamanca zijn studiën voort. In verschillende latere tooneelstukken bewees hij, het studentenleven met het oog van een opmerker te hebben waargenomen. Dat hij door zijn leermeesters hoog geacht werd, kan hieruit blijken, dat toen een hunner bij gelegenheid van het overlijden der gemalin van koning Philips II een bundel treurzangen verzamelde en daarin ook een paar gedichten van den jeugdigen Cervantes opnam, hij hem zijn welbeminden en hooggeschatten leerling noemde.

Misschien was het door genoemden dichtbundel dat Cervantes de aandacht trok van kardinaal Aquaviva, die als pauselijk gezant ter gelegenheid van de begrafenis der koningin te Madrid vertoefde. Hoe het zij, de jonkman volgde den kardinaal als kamerdienaar naar Rome, overeenkomstig het gebruik der onbemiddelde edelen van zijn tijd, die gaarne een goed heenkomen zochten in het gevolg van dezen of genen Romeinschen prelaat. Maar op den duur kon de kloeke jongeling zich in die dienstbaarheid, hoe zacht en gemakkelijk ze overigens was, niet schikken. Er deed zich eensklaps iets voor, hetwelk zijn vurig hart met machtigen aandrang tot de edele krijgersloopbaan dreef. De Christenheid moest worden verdedigd tegen de Turken; de Heilige Vader, de Spaansche koning en de republiek Venetië hadden zich verenigd tot een heilig verbond en een vloot uitgerust, die onder bevel van Don Juan van Oostenrijk tegen de vijanden van den christen naam zou ten strijde trekken. De geloovige zonen van het katholieke Spanje schaarden zich bij honderden onder de vaan van Don Juan, ook Cervantes gordde de wapenen aan ter verdediging des kruises, en hij had het geluk een gewichtig aandeel te hebben in de luisterrijke overwinning van Lepanto.

„Onze held," verhaalt Putman, „was geplaatst aan boord van de galei *Marquesca* van Juan Andrea Doria, en lag beneden deks, toen men den vijand voor zich had, aan eene hevige koorts; naauwelijks echter verneemt hij het sein tot den aanval of hij snelt naar boven en staat met de wapenen in de hand op zijn post. Tevergeefs poogden kapitein en vrienden hem te overreden naar beneden te gaan. „Wat," was het fiere antwoord, „wat zou men wel van Miguel de Cervantes zeggen? Als braaf soldaat stond ik steeds waar ik staan moest en dat zal ik ook nu doen met de koorts op het lijf. Beter is het vechtend voor God en voor mijn koning te sterven, dan beneden weg te schuilen."

De kapitein gaf toe. De gevaarlijkste plaats

werd door Cervantes ingenomen en twaalf vastberaden mannen, waarover hij het bevel zou voeren, werden hem toegevoegd. De *Marquesca* kwam in het hevigste van den strijd. Cervantes en de zijnen vochten als leeuwen. Lijken vielen om Cervantes heen, waarop hij, met twee kogels in de borst en een door de linkerhand, op het oogenblik der overwinning, magteloos nederzeeg. Hij werd eerst te Petela, waar de deerlijk gehavende *Marquesca* op de helling moest, verpleegd en vervolgens in het hospitaal te Messina, dat hij niet dan in Maart van het volgend jaar, en met verlies van den linkerarm, verlaten kon."

De noodlottige verminking benam hem echter den moed en strijd lust van vroeger niet; een paar jaar later maakte hij weer een zeeslag mee, dien Don Juan in de nabijheid van Tunis leverde en keerde daarop met zijn regiment naar Sicilië en Italië terug, welk land hij op zijn verschillende marschen bijna geheel leerde kennen; een heel jaar lag hij te Napels in garnizoen. In 1575 kreeg hij zijn ontslag met brieven van Don Juan, die hem daarin den koning bijzonder aanbeval; doch helaas, hij mocht vooreerst de welverdiende rust na heeten strijd in het vaderland niet genieten; het schip, dat hem naar de geliefde Spaansche kust moest terugvoeren, viel in handen van kapers en Cervantes werd met tal zijner lotgenooten te Algiers als slaaf verkocht.

Hartverscheurend is het verhaal der ellende, die de held van Lepanto hier jaren achtereen had uit te staan. Achtereenvolgens was hij de slaaf van drie hardvochtige meesters, van een Griek, van een Venetiaan, en later van den Dey zelf, die hem voor elke poging om zich en zijn lotgenooten de vrijheid te bezorgen gruwzaam tuchtigde. Had Cervantes slechts aan zich zelve gedacht, wellicht zou het hem bij zijn moed en schranderheid gelukt zijn zich te bevrijden; maar hij offerde zich op voor zijn arme medeslaven. Eenmaal had hij dertien dier ongelukkigen in een hol aan de zeekust weten te verbergen en verzorgde ze daar vier weken lang, steeds uitzien naar een schip, doch toen eindelijk het heilrijk uur der bevrijding geslagen scheen, werd hij door een zijner beschermelingen verraden, en Cervantes nam alleen de straf voor de heele samenspanning op zich. Een andermaal had hij het plan beraamd, met zestig zijner landslieden te ontvluchten, doch ook dit lekte uit en hij, de aanstoker, werd weer voor allen gestraft. Eindelijk besloot hij tot het groote waagstuk, een opstand onder al de christenslaven van Algiers te bewerken, doch wederom mislukte dit en slechts als door een wonder kon Cervantes den dood ontkomen. Fens had men hem zelfs den strik reeds om den hals geslagen om hem te worgen, doch kon hem de namen zijner deelgenooten niet uit den mond persen.

Na vijf jaren harde slavernij herkreëg hij de vrijheid. Zijn oudste broeder, die te gelijk met hem in de gevangenschap was geraakt, was drie jaren te voren losgekocht en thans gelukte het zijn arme moeder, die inmiddels weduwe geworden was, met opoffering van het laatste wat zij bezat en geholpen door zelfopofferende Trinitariër-monniken, ook den losprijs voor haar jongsten zoon, 500 kronen, bijeen te krijgen. Het was hoog tijd, want reeds was Cervantes met zijn meester den Dey ingescheept, om naar Constantinopel te vertrekken, waar men hem moeilijk had kunnen bevrijden. Zoo verliet hij dan eindelijk Algiers, gevolgd door de liefde en achting van al de ongelukkige medeslaven, die daar nog moesten achterblijven.

Tien jaren had hij buiten zijn vaderland rondgezworven en toen hij er eindelijk mocht terugkeeren, vond hij er niets dan kommer en ellende; zijn familie zag hij in de diepste armoede terug, en van allen verlaten, zag hij geen andere uitkomst voor oogen, dan, evenals zijn broeder, maar weer in dienst te treden. Hij volgde zijn regiment naar Portugal en naar de Azorische eilanden, maar maakte van zijn verblijf in Portugal ijverig gebruik tot het bestudeeren der Portugeesche taal en letteren, die hem bijzonder aantrokken. Vandaar teruggekeerd wijdde

hij zich geheel aan de letterkunde en schreef zijn *Galatea*, naar men verhaalt om het hart te winnen eener edele dame, die hij dan ook weldra naar het altaar mocht voeren. Hoewel van adellijke afkomst was zijn vrouw echter even arm als hij, zoodat het echtpaar, te meer daar Cervantes ook een zijner zusters in zijn gezin had opgenomen, niet weinig door huiselijke zorgen gekweld werd, hetgeen evenwel niet belette dat zij dertig jaren in de gelukkigste vereeniging sleten. De huisvader trachtte in de behoeften der zijnen te voorzien door te werken voor het tooneel, hetgeen toenmaals de meest winstgevendste arbeid voor een schrijver was; zoo schreef hij een twintig of dertig tooneelstukken, waarvan er evenwel slechts drie tot onzen tijd zijn bewaard gebleven. Maar hij kon niet opwerken tegen de vruchtbaarheid van een Lope de Vega, die er bij honderden schreef, al waren ze niet altijd van even degehalte, en zoo was de arme Cervantes ten slotte wel genoodzaakt naar een betere kostwinning om te zien.

Hij trok dan naar Sevilla, toenmaals de stapelplaats der Amerikaansche rijkdommen en het toevluchtsoord voor alle ongelukkigen, zoodat Cervantes zelf zegt. Tien jaren lang was hij er werkzaam als invorderaar van de schulden der regeering als ook voor bijzondere personen; en schoon die prozaische werkring hem maar weinig tijd voor zijn geliefden letterarbeid overliet, verschafte hij den novellenschrijver toch de gelegenheid, op zijn herhaalde reizen voor zaken, verschillende streken van Andalusie en Granada te doorkruisen en zoodoende door en door bekend te worden met de zeden en gebruiken der bewoners, wat hem later uitstekend te stade zou komen. Doch na jaren lange trouwe plichtsbetrachting trof hem op eens het ongeluk dat hij, ten gevolge der nalatigheid van een schuldenaar, de geinde gelden niet op den gezetten tijd storten kon, en het gevolg was dat hij te Sevilla in de gevangenis geworpen werd. Op de dringende beden zijner begunstigers werd hij wel spoedig ontslagen, doch eerst elf jaar later van den eisch tot terugbetaling van het verschuldigde ontheven.

Onder die knellende zorgen is het vrij natuurlijk dat zijn dichterlijke ader slechts karig vloeide; slechts nu en dan vindt men in al de jaren, die Cervantes te Sevilla doorbracht, van een enkel prijsdicht of sonnet bij de een of andere plechtigheid of gewichtige gebeurtenis melding gemaakt, en denklijk heeft hij te Sevilla, waar hij in het geheel twintig jaar woonde, ook enkele zijner novellen geschreven. Omtrent zijn verder leven tot aan de verschijning van *Don Quixote* is weinig bekend; uit verschillende toespelingen en de nauwkeurigheid der plaatsbeschrijvingen in dien roman mag men opmaken dat hij dien tijd in La Mancha heeft doorgebracht en wel in de treurigste omstandigheden. De overlevering wil dat hij er werkzaam was voor den grootprior van de orde der Mathezer ridders om de inkomsten van het huis der orde op te halen, en dat hij er, door de onwillige schuldenaars op allerlei wijze vervolgd, ten slotte gevangen gezet werd; nog wijst men daar onder den naam van *Casa de Medrano* een oud huis aan, waar hij in ketenen zuchtte, en van waar hij een brief zou gericht hebben tot zijn oom, beginnende met deze woorden: „Lange dagen en korte nachten (ten gevolge der slapeloosheid) kwelden mij in deze gevangenis, of beter gezegd, in deze spelonk.” Als een vermoedelijke wraakneming over de daar verduurde ellende, zou hij zijn *Don Quixote* hebben begonnen met de woorden: „In een plaatsje van La Mancha, waarvan ik mij den naam niet meer wil herinneren...” Beslist verzekert hij overigens in zijn inleiding, dat de held zijner verbeelding ontstaan is „in een gevangenis, waar alle ongemak zijn zetel en elk akelig gedruis zijn woonplaats heeft.”

Wat van deze geschiedenis zij, zeker is het, dat Cervantes zich door zijn meesterwerk, tegenover de wereld, die zoo hard voor hem was, schitterend gewroken heeft. Ongezouten heeft hij haar de waarheid voorgezet en zijn talent

dwong haar, die te slikken. Aan het hof, waar hij tevergeefs om ondersteuning had aangeklopt, was zijn *Don Quixote* later zoo bekend, dat de koning, op zekeren keer van uit zijn venster een student ziende, die met heftige gebaren aan den oever van den Manzanares in een boek liep te lezen, uitriep: „Die student is krankzinnig of hij leest *Don Quixote*.” Aanstonds gingen gediensstige hovelingen zich vergewissen of de koninklijke scherpsinnigheid goed gereden had, en inderdaad bleek dat de student in dien roman verdiept was, maar geen hunner dacht er aan, den koning opmerkzaam te maken, dat de gevierde schrijver van dat kostelijke boek armoe leed.

Gelukkig had Cervantes intusschen ook edele weldoeners, die hem vooral op het eind van zijn leven, toen hij oud en ziekelijk geworden was, voor broodsgebrek behoedden; en daaronder bekleedde vooral de kardinaal-aartsbisschop van Toledo, wien hij nog een maand voor zijn dood een brief vol dankbetuigingen zond, een voorname plaats. De kapelaan van dezen letterlievenden en milddadigen prelaat deelt een merkwaardig onderhoud mede, hetwelk hij eens over Cervantes had met het gevolg van den Franschen gezant. „Toen ik den naam van Miguel de Cervantes noemde,” verhaalt hij, „waren zij onuitputtelijk in lofspraken over 's mans geschriften: eenigen kenden zelfs geheele gedeelten van zijn *Galatea* en *Novelas* van buiten en verzekerden mij dat Cervantes' werken in Frankrijk en aangrenzende landen veel gelezen en hooggeschat werden. De betuiging hunner onbegrensde hoogachting was zoo groot, dat ik er door aangespoord werd, het voorstel te doen, hem een bezoek te brengen. Nu werd ik met vragen, zijn persoon en omstandigheden betreffende, als overstelpt en genoodzaakt te antwoorden, dat hij een grijsaard, oud soldaat, jonkheer en arm was. Waarop een der edelen mij toevoegde: „Wat! zorgt men er dan in Spanje niet voor, dat zulk een man op kosten van den staat rijk kan leven?” Maar een derde merkte met veel schepzinnigheid op: „Indien het waar is, dat nood tot schrijven dwingt, dan geve God, dat hij nimmer overvloed hebbe, opdat hij, zelf arm zijnde, door zijn schriften de gansche wereld verrijke.”

Die wensch werd verhoord, want terwijl Cervantes' vruchtbare geest inderdaad de wereld verrijkte, bleef hij zelf arm tot aan zijn dood. De belanglooze man verlangde trouwens geen rijkdom, en ten bewijze hoe hij de christelijke armoede des geestes waardeerde, kan strekken, dat hij zich eenige jaren voor zijn overlijden liet opnemen in de derde orde van den H. Franciscus. Hij stierf, na de Heilige Sacramenten der stervenden ontvangen te hebben, den 23n April 1616, om zoo te zeggen met de pen in de hand, want een paar dagen te voren had hij nog voor een nieuw werk *Persiles* de opdracht aan zijn weldoener, den graaf van Lemos geschreven. Dat werk was voor zijn brave huisvrouw bestemd, die het verkoopen moest, en zoo het er op over kon schieten, nog een paar zielmissen voor haar overleden man moest laten doen; in zijn testament had hij reeds bepaald dat er twee missen voor de rust zijner ziel moesten worden opgedragen. Zijn stoffelijk overschot werd door vier broeders van de orde der Tertiariissen grafwaarts gebracht en begraven in een klooster, waar zijn dochter reeds eenigen tijd te voren den sluier had aangenomen. Dat klooster is sinds verplaatst en daarmee is elke herinnering aan de laatste rustplaats van Spanjes grootsten schrijver verdwenen; geen steen, geen opschrift wijst het graf van Cervantes aan, maar zijn meesterwerk blijft voor alle eeuwen als een onvergankelijk monument voor den man, op wien men de lofspraak van Alberdingk Thijm op onzen Vondel kan toepassen: „hij was niet alleen een genie, maar een karakter.”

Bertha's Harzreisje,

DOOR SIMON LUCAS.

(Vervolg.)

II.

Bertha hielp niet veel in den winkel; Moe moest toch iets doen en de zorg voor huishouden en keuken rustte geheel op Jo. Het jonge meisje had dus tijd in overvloed om boven op haar kamer handwerkjes te maken, haar japonnen te garneeren of te studeeren op de piano, die haar vader haar had ten geschenke gegeven toen zij voorgoed thuis kwam en die, hoewel op een koopje gekocht, toch geluid gaf, al was 't er ook soms naar. „Bart!” haar zuster noemde haar nooit anders, „daar ligt een brief voor je!”

Het was een vervelende, regenachtige dag zooals het zomers gewoonlijk is en Bertha had groote behoefte aan wat afleiding; zij liep dus naar beneden, naar den winkel, waar Jo juist op haar knieën lag met voorover gebogen lijf om de roode vloersteen te schrobben; haar zuster in het keurige blauw katoenen morgenjaponnetje trippelde op de punten van haar pantoffels, helaas! waarom kon men geen pantoffeltjes zeggen, door het stroomende water om aan de toonbank den brief te halen.

De mooie geelwitte enveloppe met een gouden monogram versierd, zag er uit of zij zich niet thuis voelde op het roodbruine hout tusschen een zakje meel en een potje schoensmeer, die daar juist klaar lagen ter verzending.

Bertha nam den brief en ging naar binnen in de opkamer om dien te lezen.

Juffrouw Haneman zat kousen te stoppen voor het met een kanten gordijntje voorzien raam, dat haar den blik in den winkel vergunde. „Van wie is die brief?” en zij keek over haar bril heen naar haar dochter.

„Ik geloof van Henriette de Rozelaere,” antwoordde het meisje en zag bewonderend de ineengeslingerde H en R aan, waarboven een kroontje allerbevalligst prijkte.

„Die op dat mooie buiten bij Arnhem woont. Het zal zeker weer een invitatie voor je zijn. Ik begrijp niet waarom je er niet eens naar toe gaat. Voor je kleeren behoef je toch niet bang te zijn, dat die bij de hare zullen afsteken.”

Bertha trok een pruilend lipje terwijl zij antwoordde:

„Och, moe, 't is een antwoord op mijn laatsten brief anders niet. 't Werd dan ook wel eens tijd; ik heb haar met nieuwjaar geschreven.”

Zij las en de moeder keek nu en dan eens van haar kous op om haar aan te zien; Bertha was verdiept, en las den brief nog eens over; er kwam een kleur op haar wangen; toen gaf zij dien aan haar moeder.

„Maar, kind, je weet dat ik zoo'n fijn schrift moeilijk kan lezen, vertel me liever wat er in staat of lees hem voor.”

Bertha las:

„Beste Hertha....

„Hoe noemt zij je? Hertha?”

„Ja, dat vond ze altijd minder ordinaar dan Bertha!”

„Nu, ik vind het zoo wat hetzelfde, maar ik wist niet dat een H deftiger is dan een B? Ik heb er niets tegen, hoor, je zoo te noemen!”

„Och, het kan me niet schelen, ik vind Bertha toch heel leelijk; ik wou dat ik mijn naam zelf had mogen kiezen; maar hoort u nu verder, moe?”

Kling, kling! daar ging de bel in den winkel en een vrouw met een doek om en een kind op den arm kwam binnen en riep „volk”, welke uitroep door Jo eenige tonen hooger herhaald werd; juffrouw Haneman legde kous en bril neer en ging het trapje af naar beneden om de vrouw te helpen aan een stuiver zeep en meteen het kind een klontje te geven, voor welke vriendelijkheid zij beloofd werd door een lang verhaal van alle kwalen, die het arme

schaap gedurende zijn kortstondig leven al had moeten uitstaan.

Eindelijk was de koopster vertrokken en juist wilde juffrouw Haneman teruggaan om te hooren wat de vriendin harer dochter, freule De Rozelaere, toch wel te zeggen had, toen er een boer binnenkwam, die een paar klompen verlangde, en een jongetje, dat voor een cent babbelaars moest hebben.

„Dat moest Henriette eens zien hoe ik haar brief niet eens aan „mama” kan voorlezen,” mompelde Bertha ontevreden, „en 't is toch allerliefst van haar mij zoo'n voorstel te doen.”

Tusschen onophoudelijke stoornis werd de brief eindelijk voorgelezen en nu wisten dan

moeder en dochter beide, dat freule Henriette in het voorjaar ernstig ziek was geweest; vandaar haar lang stilzwijgen, dat zij nu aan de betere hand verkeerde, maar om geheel te herstellen moest zij een reisje doen in Duitschland, had de dokter aangeraden. Zij had daar een tante bij wie zij logeeren kon. Papa zou haar brengen, maar het zou toch voor haar veel prettiger zijn, nu mama thuis moest blijven bij de kleine kinderen, als zij een vriendinnetje met zich mee nam, en daar Bertha of Hertha wist dat zij altijd dol van haar had gehouden, vroeg mama of haar ouders en zij zelt er niets tegen hadden dat zij meeding. Ze zou er hun allen een groot genoegen en een grooten dienst

mee doen; Henriette bad en smeekte haar toch ja te zeggen, dan zouden zij elkander in Emmerik ontmoeten.

Moeder en dochter zagen elkander aan.

„Nu, Bertha, wat denkt gij er van?”

„Ja, moe, hoe vindt u het?”

„Ik vind, ja, ik vind....”

Daar ging de schel over, juist wilde Bertha uitroepen:

„Hoe vervelend, men kan hier nooit met rust praten,” toen zij merkte dat het „Pa” was, bemodderd van het hoofd tot de voeten, hetgeen Jo een uitroep van schrik ontlokte, want juist zag haar vloer er uit zoo helder als een spiegel. Vader of „pa” moest zijn klompen

EEN MORGEN IN EEN STADJE VAN DEN HARZ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SCHNEE.

uittrekken en zij droogde hem zooveel mogelijk af, maar dit bleek hopeloos werk en vol angst zag zij hem na toen hij naar de opkamer ging.

„Bertha gaat op reis,” zoo verwelkomde hem de vrouw dadelijk en hakte dus ineens de knoop door.

„Waar naar toe?” vroeg hij kalm.

„Naar Duitschland,” antwoordde zij op hoogten toon.

„Wel heb je van mijn leven, 't is geen peperkoek!”

Jo kwam ook nader en gaf intusschen Pa den raad zich om te kleeden.

„Ga maar gauw naar boven; als je terugkomt, zal ik je wel alles vertellen,” zeide Moe.

En zoo kwam het dat eigenlijk zonder eenige beraadslagingen, zonder besprekingen het feit van Bertha of Hertha's reis in hoofdbeginsel vastgesteld werd, want „Pa” had slechts een zeer ondergeschikte stem in het huiselijke par-

lement, waar evenals in het heusche de meeste stemmen golden. Jo onthield zich gewoonlijk van stemmen, Moe en Bertha zeiden ja, wat hielp het dan toch den in de minderheid verkeerenden vader of hij uit al zijn macht „Neen” tot votum gaf?

De zucht van Moe Haneman om hem te overstelpen door een verrassend nieuwtje had gezegevierd over alle bezwaren; vergeefs schudde baas Haneman zijn hoofd en verzekerde dat het niet goed was, dat het niet deugde voor het kind; Bertha lachte medelijdend en „Moe” vroeg uitartend, waarom dan niet?

„Och! het kind kwam daar in zoo'n heel anderen kring. De grootheid zou haar het hoofd op hol brengen, 't zou haar afvallen te huis...”

„Wat afvallen te huis? Daarvoor was Bertha veel te verstandig en wat den kring en die grootheid betreft, alsof zij daar niet aan ge-

woon was geraakt op dat deftige pensionaat!” „'t Zou zooveel kosten, haar kleeding, haar reis...”

„Wat kosten? Niets geen kosten! Een reisjapon zou ze misschien moeten hebben en een stofmantel en een nieuwe koffer en een valies, ook nog wel een reishoedje, maar wat betekende dat? Foei, hoe min was het toch van een vader, aan zoo'n kleinigheid zich te laten kennen en zijn dochter een genoegen te misgunnen.”

Jo luisterde zwiingend toe, maar een oogenblik later moesten de potten en pannen in de keuken het ontgelden en poes kwam miauwend troost zoeken op Bertha's schoot, want achter had de vrouw haar met een tang nagezeten.

(Wordt vervolgd.)